

**Justiitsministri 30. novembri 2000. a määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ muutmise
määruse eelnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõu muudatused on seotud vangistusseaduse kaasajastamisega, mille eesmärgiks on lahendada praktikas tõusetunud probleeme ja võimaldada uute digilahenduste kasutusele võtmist. Kuna vangistusseaduse muudatused aitavad laiendada vanglas kinni peetavate isikute võimalusi taasühiskonnastavateks tegevusteks (interneti kasutamise võimalused laienevad, samuti võimaldatakse mobiiltelefoni kasutada avavangla kinnipeetavatel, lühiajalise väljasõidu ajal, lühiajalised kokkusaamised ise muutuvad ajaliselt pikemaks, sh telesilla vahendusel), on vaja määruses sätestada täpsemad tingimused ja kord teenuste võimaldamiseks. Kuna vangistusseadust täiendatakse §-ga 28¹, mis võimaldab kinnipeetavatel saada ja saata pakke, tuleb määrusega luua selle tagamiseks täpne kord ning sätestada pakis saata lubatud esemete loetelu. Lisaks eeltoodule on määruses täpsustatud vanglas keelatud, lubatud ning leitud asjade regulatsiooni ning ajakohastatud eesmärgi kaotanud norme.

Määrusega muudetakse justiitsministri 30. novembri 2000. a määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 29.12.2022, 61.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud vanglate osakonna karistuse täideviimise talituse nõunik Helina Kasvandik (helina.kasvandik@just.ee; 5817 5494) ja vanglate osakonna nõunik Kadri Margus (kadri.margus@just.ee; 53090311). Määruse eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Taima Kiisverk (taima.kiisverk@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb kahest paragrahvist.

Määruse esimene paragrahv sisaldab muudatusi, mis on seotud avavangla või lühiajalisel väljasõidul viibiva kinnipeetava mobiiltelefoni kasutamisega, interneti kasutamise võimaluste laiendamisega ning pakkide saamise ja saatmise regulatsiooni loomisega. Samuti sisaldab eelnõu vanglas keelatud, lubatud või leitud esemete regulatsiooni täiendusi. Kuna 2024. aasta 1. juunist ei avata enam vanglas viibivatele isikutele isiklike toimetajate, tunnistatakse määrusega kehtetuks sätted, mis puudutavad kinnipeetavate isiklike toimetajate loomist.

Eelnõu § 2 sätestab määruse jõustumise.

Eelnõu § 1 punkt 1

Määruse preambulit täiendatakse vangistusseadusest tulenevate volitusnormidega, mis annavad määruses õiguse reguleerida avavanglas ja lühiajalisel väljasõidul viibivate kinnipeetavate mobiiltelefonide kasutamist, kinnipeetavatele pakkide saatmist ning interneti kasutamise võimaluste laiendamist.

Eelnõu § 1 punkt 2

Eelnõu punkt on seotud vangistusseaduse, karistusseadustiku, kriminaalhooldusseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse nr 227 SE (edaspidi *vangistusseaduse muutmise seadus*) punktis 5 tehtud muudatusega, millega asendatakse vangistusseaduse § 14 lõikes 1, § 37 lõikes 3, § 47 lõigetes 2 ja 3, § 48 lõikes 2, § 52 lõikes 2, § 53 lõikes 2, § 67¹ lõikes 1 ja § 93 lõikes 6 sõna „arst“ sõnaga „tervishoiutöötaja“ vastavas käändes. Seletuskirja kohaselt on muudatus tingitud otstarbekuse kaalutlusest, mille kohaselt ei pea iga meditsiinilist toimingut vanglas tegema arst, vaid selle ülesande võib delegeerida ka pädevale tervishoiutöötajale. Eeltoodust tulenevalt ning ühtse vanglatega seotud regulatsiooni loomiseks on eesmärgipärane asendada ka vangla sisekorraeeskirjas sõna „arst“ või „arsti“ sõnaga „tervishoiutöötaja“ vastavas käändes.

Eelnõu § 1 punkt 3

Vangistusseaduse muutmise seaduse (227 SE) kohaselt ei avata alates 2024. aasta 1. juunist vanglasse saabuval kinnipeetavale, vahistatule ja arestialusele isiklikku toimikut ning isiku vangistusseaduse §-s 5³ sätestatud andmed kantakse vangiregistrisse. Vastavalt vangistusseadusele on kinnipeetaval võimalik vangiregistrist andmeid saada taotluse alusel. Punktiga 3 tunnistatakse isiklikku toimikut reguleeriv punkt kehtetuks ning juba avatud toimikute osas viiakse asjakohased punktid üle rakendussätete alla.

Eelnõu § 1 punkt 4

Vangistusseaduse muutmise seadusega suurendati kinnipeetavate lühiajaliste kokkusaamiste maksimaalset kestust kolmelt tunnilt neljani. Kuna vangla sisekorraeeskirjas on loodud vahistatutele erinorm, tuleb muuta ka vahistatute lühiajalised kokkusaamised ühe tunni võrra pikemaks ehk kolme tunni asemel nelja tunni pikkuseks.

Eelnõu § 1 punkt 5

Kuna sularaha on vanglas keelatud ese, siis on selle saatmine kinnipeetavatele samuti keelatud. Seetõttu annab määruse punkt vanglale võimaluse kirjas ja pakis saadetud sularaha kanda riigieelarve tuludesse.

Eelnõu § 1 punkt 6

Vanglad ei väljasta enam kinnipeetavatele füüsilisi telefonikaarte, mistõttu eemaldatakse määruse § 51 lõikest 1 õigus kinnipeetavatel vangla poolt väljastatud telefonikaarte kasutada. Kinnipeetavatel on võimalik telefoni kasutada talle määratud telefoninumbriga.

Eelnõu § 1 punkt 7

Eelnõu § 51¹ lõiget 3 täiendatakse kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusalauste andmekogu lühinimetusega „vangiregister“. Kui üleminek pikalt nimetuselt lühinimetusele määrukses puudub, on kahe erineva registri nimetuse kasutamine eksitav.

Eelnõu § 1 punktid 8, 10, 20, 25, 36, 38 ja 39

Kuna 2024. aasta 1. juunist ei avata enam paberkandjal isiklikke toimikuid, peab vangla leidma võimaluse dokumentide ja paberite hoiustamiseks muul viisil. Vangla peab leidma väljasõidutunnistuste, väljasõiduplaanidele esitatud hinnangute ning täidetud väljasõiduplaanide hoiustamiseks uue asukoha. Kui varem paigutati prokuratuuri või kohtu määrus, millega piirati kirjavahetuse pidamist või telefoni kasutamist, vahistatu isiklikku toimikusse, siis edaspidi on see kättesaadav vangiregistri vahendusel. Kuna määruse § 51¹ lõike 3 kohaselt kannab vanglateenistuse ametnik kinnipeetava poolt esitatud telefonikõnede registreerimisega seonduvad andmed vangiregistrisse, siis tunnistatakse kehtetuks määruse § 51¹ lõige 4, mille alusel tuleb andmed kanda isiklikku toimikusse.

Määruse rakendussätteid täiendatakse §-dega 114 ja 115. Kuna juba avatud isiklikke toimikuid säilitatakse ka edaspidi, sätestatakse asjakohased normid, mis reguleerivad isiklikes toimikutes sisalduvaid andmeid ja nendega tutvumise korda, rakendussätete alla. Juba avatud isiklikke toimikuid ei hävitata ning nendes sisalduvaid andmeid ei kanta üle vangiregistrisse. Uued tekkivad andmed kantakse vangiregistrisse ning nendega on võimalik tutvuda taotluse alusel.

Eelnõu § 1 punkt 9

Vangistusseaduse muutmise seaduse (227 SE) punktidega 11 ja 26 täiendati vangistusseaduse §-i 22 lõigetega 4 ja 5 ning §-i 32 lõikega 4¹, millega loodi vanglale õigus väljastada vanglaväliseks kasutamiseks mobiiltelefon ja kinnipeetavatele kohustus seda kaasas kanda. Muudatuse üheks eesmärgiks on õiguskorra kaitse ja julgeoleku tagamine väljaspool vanglat. Mobiiltelefonide kasutamine kinnipeetavate poolt aitab vanglateenistusel jälgida, kas kinnipeetav käitub väljaspool vanglat õigusküülekalt, st viibib vanglaga kokkulepitud ajal kokkulepitud kohas ning suhtleb mobiiltelefoni teel üksnes nende inimestega, kellega on vangla andnud loa suhelda. Mobiiltelefoni

abil on võimalik edaspidi kinnipeetava asukohta positsioneerida. Kuna vanglale peab olema alati teada kinnipeetava asukoht, on asukoha positsioneerimine mobiiltelefoniga kõige efektiivsem meetod selle tagamiseks. Vangistusseaduse muutmise seaduse seletuskirjas on kinnipeetava positsioneerimise võimalust põhjendatud järgmiselt: „*Kuigi asukohaandmete jälgimine vangla poolt riivab kinnipeetava põhiseaduse §-s 26 sätestatud õigust eraelu puutumatusale, ei ole tegemist privaatsusõiguse rikkumisega, kuivõrd riive on käesoleval juhul põhjendatud. Selleks, et riive oleks põhjendatud, peab riive aluseks olev meede olema proportsionaalne. Proportsionaalne on meede siis, kui ta järgib legitiimset eesmärki, on kohane ehk sobiv, vajalik ja proportsionaalne kitsamas tähenduses. Kinnipeetavale väljastatava telefoni asukohaandmete jälgimine võimaldab vanglateenistusel jälgida, kas kinnipeetav käitub väljaspool vangla territooriumit õiguspäraselt või mitte. Kuigi avavanglas karistust kandvad kinnipeetavad on allutatud oluliselt leebemale režiimile kui kinnises vanglas paiknevad kinnipeetavad, on nad siiski kohustatud järgima (ava)vangla seatud käitumisnõudeid, mis aitavad kindlustada (ava)vangistuse korrapärase täideviimise. Neid käitumisnõudeid tuleb järgida ka väljaspool vangla territooriumit, näiteks kui kinnipeetav töötab väljaspool vanglat või viibib muul väljasõidul. Kinnipeetavad ei tohi viibida kõrvalistes kohtades ega suhelda kõrvaliste isikutega. Samuti võivad kinnipeetava asukohaandmed aidata tuvastada kinnipeetava põgenemist või isegi viia tema tabamiseni. Eelnimetatud põhjusel tuleb regulatsiooni mõista mh selliselt, et kui vangla otsustab kinnipeetavale mobiiltelefoni väljastada, pole kinnipeetaval õigust mobiiltelefoni vastuvõtmisest keelduda.*“ Samuti on selgitatud järgmist: „*Kui varjatud jälgimise puhul on rõhutatud argumendile, et isiku asukohaandmete jälgimine võimaldab saada infot tema perekondlike, poliitiliste, kutsealaste, religioossete ja seksuaalsete sidemete kohta, siis kinnipeetavate puhul ei saa sellele argumendile omistada suurt kaalu, kuna väljasõidule lubatud isiku sihtkoht ning väljasõidu eesmärk on vangla ja kinnipeetava poolt varem kooskõlastatud. Isiku (võimalik) jälgimine võimaldab üksnes kinnitada, et isik kokkuleppesest kinni pidas. Eelneva pinnalt on riive kokkuvõtteks proportsionaalne ning põhiseaduspärane.*“ Kuigi viidatud selgitus on välja toodud seoses avavangla kinnipeetavale väljastatava mobiiltelefoni positsioneerimisega, kehtib sama põhjendus ka lühiajalisel väljasõidul viibiva kinnipeetava asukoha positsioneerimise kohta.

Kinnipeetavate mobiiltelefonide kasutamisel on vanglal õigus koguda elektroonilise side seaduse §-s 111¹ nimetatud andmeid. Mobiiltelefonide väljastamise ja andmete töötlemise vajalikkuse, sageduse ja ulatuse üle otsustab vangla, kaaludes talle teadaolevaid asjaolusid ning lähtudes konkreetsest olukorrast, isikust ja vangla võimalustest. Vanglal ei ole kohustust väljastada mobiiltelefon igale kinnipeetavale ning kinnipeetaval ei ole õigust nõuda mobiiltelefoni väljastamist ja selle kasutamist. Kuna vanglateenistusel peab olema vajadusel võimalik kinnipeetavate tegevust kontrollida, sh selleks andmeid koguda, täiendati VangS §-i 5³ sättega, mis lubab kinnipeetavate asukoha, elektroonilise suhtluse, samuti mobiiltelefonis erinevate rakenduste ja interneti kasutamise kohta andmeid koguda ja töödelda. Andmeid, mida ei koguta vangistusseaduse § 29 lõike 2¹ alusel, säilitatakse eraldi andmebaasis kuni kuus kuud. Kuus kuud on mõistlik aeg, mille jooksul on vanglal võimalik tuvastada kinnipeetava poolt toime pandud rikkumine. Pärast säilitustähtaja möödumist või kui andmete säilitamine ei ole enam eesmärgipärane ega vajalik, andmed kustutatakse. Kinnipeetava enda poolt salvestatud andmed on võimalik kustutada kinnipeetaval endal enne telefoni tagastamist vanglale.

Määrusega nähakse ette kord, mille kohaselt on kinnipeetaval lubatud kasutada mobiiltelefonis üksnes vangla lubatud teenuseid ning kasutada rakendusi ja mobiilset internetti üksnes vangla lubatud ulatuses. Nimetatud piirangud aitavad tagada, et kinnipeetav ei suhtleks väljaspool vanglat isikutega, kellest ta ei ole vanglale teatanud. Suhtlus, millest vangla ei tea, sisaldab julgeolekuriski vanglale ja võib kaasa tuua soovimatuid tagajärgi, sh võimaluse kinnipeetava põgenemiseks vanglast. Kui kinnipeetav ei ole andnud vanglale teada isikutest, kellega ta telefoni teel suhtles, on ta kohustatud seda tegema vangla nõudmise korral hiljemalt järgmisel päeval. Ühtlasi kannab kinnipeetav kõik mobiiltelefoni kasutamisega seotud kulud sarnaselt vangla sees tehtavate telefonikõnedega. Mobiiltelefoni väljastamine on vajalik ka olukordadeks, kus kinnipeetaval on vaja vanglat teavitada olulistest asjaoludest, mis on seotud tema väljaspool vanglat viibimisega või kui vanglal on vajadus võtta ise kinnipeetavaga ühendust. Samuti aitavad muudatused kaasa ka avavangla kinnipeetavate taasühiskonnastamisele, kuna mobiiltelefoniga on kinnipeetaval tõhusam korraldada enda töö ja õpingutega seonduvat.

Eelnõu § 1 punkt 11

Vangistusseaduse muutmise seaduse (227 SE) punktiga 25 muudeti vangistusseaduse §-i 31¹, mille lõikega 2 loodi volitusnorm justiitsministrile veebilehtede loetelu ja interneti kaudu kinnipeetavale võimaldavate vajalike teenuste ning internetilahenduste kasutamise tingimuste, korra ja turvanõuete kehtestamiseks.

Paragrahviga 52¹ sätestatakse veebilehtede loend, millele on kinnipeetaval juurdepääs. Kinnipeetaval on õigus turvaliselt kohandatud vangla seadme kaudu juurde pääseda ametlike õigusaktide andmebaaside veebilehtedele, kohtulahendite registritele, Riigikogu veebilehele, Riigikohtu veebilehele, Õiguskantsleri Kantselei veebilehele ning Ametlike Teadaannete võrguväljaandele. Kinnipeetaval on keelatud juurdepääs veebilehe osale, mis võimaldab elektroonilist suhtlemist. Täiendavalt on kinnipeetavatel juurdepääs tõlkerakenduse veebilehele. Veebilehtede loetelu ei kitsendata võrreldes sellega, mis varem oli sätestatud seaduses.

Paragrahviga 52² sätestatakse teenused, mida kinnipeetavatele võib interneti vahendusel vangla kohandatud seadmes võimaldada, kui selleks on olemas turvaline tehniline võimekus. Kinnipeetav võib kasutada kinnipeetavale kohandatud e-toimiku süsteemi, esitada vanglale pöördumisi ja suhelda lähedasega vangistusseaduse §-s 23 nimetatud eesmärgil. Lisaks on kinnipeetavale võimalik lubada tutvuda tema kohta vangiregistrisse ja kinnipeetavate rahaliste vahendite arvestussüsteemi kogutud teabega, välja arvatud teabega, mille suhtes kehtib õigusaktist tulenev juurdepääsupiirang ja teha sisseoste veebilahenduse kaudu. Kõiki teenuseid on võimalik kasutada vaid juhul kui selleks on olemas turvaline tehniline võimekus.

Vanglateenistus võib vangla julgeoleku, korra või muude vangistusseaduses või selle alusel sätestatud piirangute tagamiseks piirata ligipääsu veebilehe osadele ning teha interneti ja seadme kasutamise üle järelevalvet.

Paragrahviga 52³ sätestatakse, et avavanglas karistust kandvale kinnipeetavale võib turvalise tehnilise võimekuse olemasolu korral vangla kohaldatud seadmes lisaks §-des 52¹ ja 52² sätestatud võimaldada interneti kasutamist seoses õppimise ja töötamisega vangistusseaduse tähenduses ning teistes vanglaga kooskõlastatud taasühiskonnastavates tegevustes, kui see toimub järelevalve all ning on kooskõlas vangistuse eesmärkidega. Turvaline tehniline võimekus avavanglas on laiemalt mõistetav kui kinnises vanglas, näiteks võib selle tagamiseks piirata ligipääsu teatud veebilehtedele. Selleks, et kinnipeetav võiks internetti kasutada, peab ta selle kasutamise olema eelnevalt vanglaga kooskõlastanud. Taasühiskonnastavate tegevuste all peetakse silmas näiteks mitmesugustel koolitustel osalemist, dokumentide taotlemist ning asutustega suhtlemist. Oluline on, et kinnipeetav kasutaks internetti eesmärgipäraselt ning see aitaks kaasa tema taasühiskonnastamisele, olles samal ajal kooskõlas ka vangistuse eesmärkidega.

Paragrahviga 52⁴ sätestatakse, et kasutaja tegevused interneti ja seadme kasutamise kohta logitakse. Andmetele interneti ja seadme kasutamise kohta on juurdepääs Justiitsministeeriumi vanglate osakonna ja vangla teenistujatel nende teenistusülesannetega määratud ulatuses ja viisil ning isikul, kes teostab infotehnoloogilisi arendus-, haldus ja hooldustöid. Andmeid säilitatakse kümme aastat alates toimuva tegemisest arvates. Logid peavad säilima teatud aja jooksul, et oleks võimalik kontrollida interneti kasutamise õiguspärasust ning tagada seadusest tulenevad kohustused. Logisid salvestatakse eraldi andmebaasis ning neile ligipääsu saab vaid halduri kaudu. VangS § 29 lg 2¹ sätestab, vanglateenistus kontrollib, kellega kinnipeetav telefoni teel suhtleb või kirjavahetust peab, sõnumite sisu võib kontrollida vaid seaduses sätestatud juhtudel. Interneti ja seadme kasutamise logide säilitamise tähtaeg on sätestatud 10 aastat seoses võimalike menetlustähtaegadega süütegude tuvastamisel. Karistusseadustiku § 81 lõike 1 p 1 järgi on esimese astme kuriteo korral aegumise tähtaeg kümme aastat. Näiteks KarS § 255 sätestatud kuritegelikkude ühendusse kuulumise puhul on tegemist esimese astme süüteoga. Vanglateenistusel peab olema võimalik teostada piisavalt järelevalvet interneti kasutamise üle, et viia miinimumi risk, et kinnipeetavad paneks vanglas toime uusi kuritegusid. Pärast sätestatud säilitamistähtaaja möödumist andmed kustutakse.

Eelnõu § 1 punktid 12, 13 ja 14

Kuna kinnipeetavatel avaneb võimalus saada edaspidi pakiga asju, täpsustatakse määrust võimalusega hoida enda juures või isiklike asjade laos asju, mida on kinnipeetavale pakiga saadetud. Vangla sisekorraeeskirja kohaselt on kinnipeetaval õigus hoida enda juures või isiklike asjade laos kuni 30 kilogrammi asju, kuid määrus ei reguleeri, kas nimetatud kaalupiirangu sisse tuleks arvestada ka dokumendid ja kirjad. Samuti on tõusetanud küsimusi, kas nimetatud kaalupiirang rakendub ka vahistatutele. Selge ja üheselt arusaadava praktika loomiseks lisatakse määrusesse punkt, mille kohaselt arvestatakse kaalupiirangu sisse kinnipeetavale saadetud, vangla antud või vanglasse saabudes kaasas olevad dokumendid ja kirjad. Vahistatutele loodud erisus kaalupiirangu osas kaotatakse.

Eelnõu § 1 punktid 15 ja 16

Vangla sisekorraeeskirja § 60 sätestab kartseris lubatud asjade nimekirja. Kuna kinnipeetavad ei kasuta enam helistamiseks telefonikaarte, eemaldatakse sättest võimalus võtta kartserisse telefonikaart kaasa. Kartseris lubatud asjade nimekirja täiendatakse võimalusega võtta hügieeni tagamiseks kaasa pesugeel, šampoon ning deodorant.

Eelnõu § 1 punktid 17 ja 18

Varem peeti kinnipeetavate asjade üle arvestust paberil oleva nimekirja alusel, kuid praeguseks on arvestuse pidamine üle läinud elektrooniliselt vangiregistrisse, mistõttu muudetakse määruse § 61 lõikeid 2 ja 4 selliselt, et need vastaksid tegelikule olukorrale.

Eelnõu § 1 punktid 19 ja 21

Nimetatud muudatused on tehtud kehtiva regulatsiooni täpsustamiseks. Kuna määruse § 63 reguleerib lubamatute esemetega toimimist kinnipeetava vanglasse vastuvõtmisel, on selgema regulatsiooni loomiseks pealkirja täpsustamine eesmärgipärane.

Eelnõu § 1 punkt 22

Vangla sisekorraeeskiri annab vanglale õiguse hävitada asi, kui selle hoidmine laos on ebaotstarbekas või kui tegemist on toiduainega. Eelnõuga täpsustatakse regulatsiooni ning antakse vanglale võimalus kinnipeetavaga kaasa võetud ese hävitada, kui see on lisaks eeltoodule kiiresti riknev või selle laos hoidmine on ülemääraselt kulukas.

Eelnõu § 1 punkt 23

Määruses asendatakse sõna „erikonfiskeeritud“ sõnaga „konfiskeeritud“, kuna kehtiv õigus ei kasuta enam mõistet „erikonfiskeeritud“.

Eelnõu § 1 punkt 24

Eelnõu punktiga 24 muudetakse määruse paragrahvi 66 lõiget 1, mille kohaselt tuleb üle 50 euro väärtusega leitud ese üle anda kohaliku omavalitsuse tervishoiu- või hoolekandeametusele, kui politsei ei soovi eset vastu võtta. Eelnõuga muudetakse sätte sõnastust, kuna kehtivat praktikat arvesse võttes ei ole sellise nõude täitmine vajalik. Kui politsei keeldub eseme vastuvõtmisest ja eseme omanikku ei tuvastata, lähtub vangla seadusest ja korraldab eseme hoidmise, võõrandamise, hävitamise või riigituludesse pööramise.

Eelnõu § 1 punkt 26–29

Määruse § 70 reguleerib vahistatule saadetud pakist äravõetud esemetega toimimist. Kuna vangistusseaduse muutmise seadusega (227 SE) täiendati vangistusseadust §-ga 28¹ ja loodi kinnipeetavatele võimalus pakkide saamiseks, kustutatakse määruse paragrahvis 70 viited vahistatutele. Eelnõu punktiga 28 tunnistatakse paragrahvi 70 lõike 2 teine lause kehtetuks. Viidatud lause kohaselt tuleb vanglal teha sätestatud toiminguid, kui paki saajat ei suudeta tuvastada. Kuna uue regulatsiooni kohaselt tuleb saatjal enne paki saatmist esitada vanglale teavituse ning märkida paki peale teavituse esitaja andmed, on vanglal edaspidi alati võimalik paki saatja tuvasta. Lisaks täiendatakse paragrahvi võimalusega leitud sularaha kanda riigieelarve tuludesse ning vanglas keelatud eseme leidmisel lähtuda keelatud esemetega toimimisele suunatud regulatsioonist.

Olukorras, kus saatja on teadlikult peitnud pakiga saata lubatud eseme sisse vanglas keelatud eseme, on vanglal edaspidi õigus peitmiseks kasutatud ese hävitada. Kinnipeetavatele pakside saatmise eesmärk on võimaldada omada vanglas teatud esmatarbekaupasad, mida vangla poest ei ole võimalik soetada või mille soetamiseks ei pruugi kinnipeetaval vabu vahendeid olla, samuti aidata kaasa kinnipeetavate taasühiskonnastamisele. Kui kinnipeetavale saadetakse lubatud eseme sees vanglas keelatud ese, ei täida paki saatmine selleks mõeldud eesmärki ning on vastuolus vangistuse täideviimise eesmärkidega.

Eelnõu § 1 punktid 30, 31 ja 32

Kui varem reguleeris määruse 15. peatükk vahistatu pakside saamise korda, siis edaspidi hakkab 15. peatükk reguleerima pakside saamise ja saatmise üldist korda. Eelnõu punkt 31 sätestab pakiga saada lubatud esemete loetelu. Loetelu loomisel on arvestatud asjaoluga, et kinnipeetaval oleks võimalik soetada esmavajalikke tarbekaupasad ning taasühiskonnastavaid esemeid (nt raamatud, õppekirjandus) ka väljastpoolt vanglat. Riideesemeid ja jalanõusid on kinnipeetavale võimalik saata vahetult enne vabanemist, kuna vabanedes ei pruugi isiklikud riided ja jalanõud enam kinnipeetavale sobida. Samuti võib vastavalt vajadusele anda vangla direktor või tema määratud ametnik loa riiete ja jalanõude saamiseks ka muul juhul, nt avavanglasse paigutamise ja väljastpoolt vanglat viibimise korral. Kuna vangistusseaduse muutmise seadusega võib vanglateenistuse ametnik lubada kinnipeetaval kanda väljastpoolt vangla territooriumi isiklikku riietust, siis on eesmärgipärane võimaldada sellisteks olukordadeks riided saada väljastpoolt vanglat pakiga. Kuna vahistatute tingimused vanglas on mõneti piiratumad kui kinnipeetavatel, luuakse vahistatutele erinorm ning neil võimaldatakse pakiga saada muu hulgas riideesemeid ja jalanõusid, kirjatarbeid ning perioodilisi väljaandeid.

Pakis saata lubatud esemete loetelus märgitud esemeid on võimalik edaspidi saata üksnes pakiga ning neid ei ole võimalik saata kirjaga (sh maksikirjaga). Kirjaga on määruse kohaselt võimalik saata edaspidi üksnes marke, ümbrikuid, postkaarte ja fotosid. Nimetatud esemete kirjaga saatmise korral ei kehti regulatsioon, mille kohaselt võib kinnipeetavale esemeid saata üks kord kalendrikuus. Samuti ei kehti nimetatud juhul teavituse saatmise nõue.

Kinnipeetavale saadetud paki maksimaalseks mõõduks võib olla 65 cm pikkust, 40 cm kõrgust ja 40 cm laiust. Sellist pakki on võimalik kontrollida vangla turvaseadmetes ning sellele vastab Omniva määratud L-mõõtmetega pakk. Vangla julgeoleku tagamise kaalutlusel võib vangla täiendavalt piirata paki suurust ja kaalu ning otsustada saata lubatud esemete koguse ja omaduste üle. Kuna kinnipeetava laos ja kambris või toas olevate asjade kogukaal ei või ületada 30 kg, võib vangla piirata saata lubatud asjade ühikuid ning keelduda paki vastuvõtmisest, kui kinnipeetaval on kogukaal täitunud. Määrusesse luuakse kinnipeetavatele võimalus saata pakiga vanglast välja esemeid, et vältida 30 kg piirangu täitumist ja asjade üleliigset ladustamist laos. Kinnipeetav võib pakiga välja saata üksnes esemeid, mis on tema isiklike asjade nimekirjas, ja kasutada selleks ettenähtud ja vangla vahendusel soetatud pakendit. Paki saatmisega seotud kulud kannab kinnipeetav või temaga seotud väljastpoolt vanglat viibiv isik.

Kinnipeetaval on lubatud kaalupiiranguga 10 kg pakki saada üks kord kalendrikuus. Postiga saadetud pakk peab vastama nõuetele, mis postiteenuse osutaja on kehtestanud. Enne paki saatmist on saatja kohustatud esitama vanglale digitaalselt allkirjastatud teavituse paki saatmise kohta, milles toob välja loetelu saadetavatest esemetest ja ainetest ning nende koguse. Vanglal on kohustus vastata teavitusele 5 tööpäeva jooksul selle registreerimisest, kui paki vastuvõtmisest keeldutakse. Kui vangla hinnangul on kinnipeetavale paki saatmine võimalik, ei ole vanglal vaja teavitusele vastata ning saatjal on õigus 5 tööpäeva möödudes pakk kinnipeetavale saata. Vangla hindab paki saatmise võimalikkust, kontrollides muu hulgas asjaolu, kas kinnipeetavale saadetavate asjade loetelu vastab määrusele, kas kalendrikuu jooksul on kinnipeetavale pakki saadetud ning kas laos olevate esemete kaal ei ületa 30 kg piirangut.

Vanglasse edastatud paki peal peab olema märgitud teavituse esitaja ees- ja perekonnanimi. Nõue aitab vältida olukordi, kus vangla võtab vastu kolmanda isiku poolt saadetud paki, mille kohta teavitust ei esitatud, kuid seostab seda teavituse esitamise alusel saadetud pakiga.

Vanglateenistusel on õigus kõigi kinnipeetavale saadetud pakkide sisu kontrollida, et veenduda, seal ei ole esemeid, millest paki saatja vanglat eelnevalt ei teavitanud või vanglas keelatud esemeid.

Eelnõu § 1 punktid 33, 34 ja 35

Lisaks postipakile annab vangistusseadus võimaluse tuua kinnipeetavale pakk isiklikult vanglasse. Eelnõuga eemaldatakse määruse paragrahvist 75 erisus tuua käsipakki üksnes vahistatutele. Paki toonud isik peab esitama vanglale määruse lisas 6 sätestatud taotluse ning vanglal on kohustus võrrelda taotluses märgitud isikuandmeid paki toonud isiku isikut tõendava dokumendiga. Vanglal peab olema teadmine, kelle poolt pakk isikule saadetakse, kuna vangistusseaduse muutmise seadusega muudeti karistusseadustiku § 325 lõikes 1 sätestatud süüteo katse karistatavaks.

Kuna postipaki edasisaatmise paragrahv ja kartseris oleva vahistatu pakiga toimimine puudutas määruses üksnes vahistatuid, tehakse muudatus, millega olemasolev regulatsioon kohaldub edaspidi ka kinnipeetavatele saadetud pakkide korral.

Eelnõu § 1 punkt 37

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks määruse § 88 lõige 3, mille kohaselt ei paigutata registreerimislehte isiklikku toimikusse. Kuna isiklike toimikuid ei avata alates 1. juunist 2024. aastal, ei ole põhjendatud reguleerida väljasõiduga seonduva registreerimislehe isiklikku toimikusse paigutamata jätmist.

Eelnõu § 2

Eelnõu § 2 sätestab määruse jõustumise.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusel ei ole vahetut puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määrusega laiendatakse vanglas kinni peetavate isikute interneti kasutamise võimalusi, võimaldatakse avavanglas ja väljaspool vanglat liikuvale kinnipeetavale mobiiltelefoni kasutada, pikendatakse lühiajalise kokkusaamise aega ning tehnilise võimekuse olemasolul luuakse võimalus viia kokkusaamisi ellu telesilla vahendusel. Määrusega antakse kinnipeetavatele võimalus saada väljastpoolt vanglat pakke ning täpsustatakse vanglas keelatud, leitud ja lubatud esemete regulatsiooni. Samuti muudetakse isiklike toimikute avamise, hoidmise ja täitmisega seotud sätteid.

Sihtrühm

1. Määrus avaldab mõju kinnipeetavatele (sh vahistatutele, arestialustele), kuna valdav osa punktidest on seotud kinnipeetavatele loodud võimalustega vanglas.
2. Määrus avaldab mõju Tartu, Viru ja Tallinna vanglale, kuna muudatustega võib kaasneda tööprotsesside muutmise vajadus vanglas.
3. Muudatused avaldavad mõju kinnipeetavate lähedastele.

Kaasnev mõju

- 1) Mõju kinnipeetavatele
  - a) Mõjutatud sihtrühma suurus on keskmine. Määrus avaldab mõju kinnipeetavatele, kes viibivad vanglas ning soovivad kasutada määrusega loodud võimalusi. Kinnipeetavatel

avaneb võimalus viibida lühiajalisel kokkusaamisel korraga neli tundi ning teha seda tehnilise lahenduse loomisel telesilla vahendusel. Määrus avaldab mõju süüdimõistetutele, kellele avaneb võimalus saada väljastpoolt vanglat pakke, ning kes seda võimalust kasutavad. Mobiiltelefoni kasutamise võimaluse loomine, asukohaandmete jälgimise õigus ning nendega seonduv andmete töötlus avaldab mõju kinnipeetavatele, kes viibivad avavanglas või kes kasutavad võimalust minna lühiajalisele väljasõidule ning kellele vangla telefoni väljastab. Kuna edaspidi ei ole võimalik saata esemeid kirja teel, avaldab määrus mõju ka nendele kinnipeetavatele, kellele saadeti esemeid väljastpoolt vanglat kirja teel.

2023. aasta 10. detsembri seisuga on vahistatud ja süüdimõistetuid vanglates kokku 1848. Määruse muudatused avaldavad mõju kinnipeetavatele, kes määrusega loodavaid võimalusi kasutama hakkavad. Kuna määruse muudatustega seonduvaid võimalusi on võimalik kasutada enamikul kinnipeetavatest, on mõjutatud sihtrühma suurus vähemalt keskmine.

- b) Mõju ulatus on keskmine. Kinnipeetavatel, kes hetkel saavad esemeid kirjaga, tuleb harjuda uue olukorraga, kuna edaspidi on võimalik saada määruses loetletud esemeid pakiga. Määruse muudatused, mis on seotud interneti kasutamise võimaluste laiendamisega, mobiiltelefoni kasutamise võimaldamisega, kokkusaamiste aja pikendamisega ning kartseris lubatud asjade loetelu täiendamisega, avaldavad eelduslikult kinnipeetavatele positiivset mõju. Kuna tänapäeval on vanglas väljaspool paljusid teenuseid võimalik saada interneti vahendusel, aitab muudatus kaasa ka kinnipeetavate taasühiskonnastamisele. Kinnipeetava positsioneerimine mobiiltelefonidega või hilisem telefoni kasutamisega seotud andmete kontrollimine võib teatud määral tekitada kinnipeetavatele ebamugavusi, kuid sellega ei põhjustata olukorda, kus kinnipeetavad peavad enda käitumist muutma. Andmetöötlus ei avalda kinnipeetavatele ulatuslikku mõju, kuna ka enne määruse jõustumist pidi vanglale olema teada, kus kinnipeetav viibib ja kellega suhtleb.
- c) Mõju avaldumise sagedus on väike. Kuigi määruse muudatused on püsivad, on nendega kohanemise vajadus ajutine. Kinnipeetavatel on võimalik taotleda lühiajalist kokkusaamist vähemalt üks kord kuus ning pakside saamise õigus on edaspidi üks kord kalendrikuus, mistõttu ei toimu nimetatud tegevused tihti. Kinnipeetavatel on edaspidi võimalik kasutada internetiteenuseid mõneti laiemalt. Mõju avaldumise sagedus on hinnatud väikeseks, kuna määruse loomine ja seal sisalduvad muudatused võrreldes kehtiva praktikaga toovad kaasa küll ajutise kohanemisvajaduse, kuid kehtima hakkav regulatsioon ei avalda kinnipeetavatele mõju igapäevaselt.

Mobiiltelefonide kasutamisega ja positsioneerimisega seotud andmete töötlus mõjutab isikuid üksnes nendel päevadel ja juhtudel, kui isik viibib väljaspool vanglat, talle on pandud kohustus võtta endaga kaasa mobiiltelefon ning vangla on otsustanud andmeid kontrollida. Kuna vangla lähtub mobiiltelefonide väljastamisel erinevatest kaalutlustest ning ei anna igale kinnipeetavale igal väljakäigul mobiiltelefoni kaasa, samuti ei töötle ilma põhjendatud vajaduseta andmeid, ei saa pidada andmetöötlusega seotud mõju avaldumist kinnipeetavatele sagedaseks.

- d) Ebasoovitav mõju võib kaasneda kinnipeetavatele, kes on varem saanud esemeid maksikirjaga, kuid uue regulatsiooni kohaselt hakkab saama neid pakiga. Kuigi saata lubatud esemete nimekiri võib olla mõnevõrra piiratum, võimaldab see saata ka esemeid, mis maksikirja ümbrikusse ei mahtunud. Kuna määruses tehtavad muudatused avaldavad kinnipeetavatele eelduslikult positiivset mõju, on ebasoovitava mõju kaasnemise risk väike.

Kinnipeetavate asukohaandmete jälgimine ja mobiiltelefonidega seotud andmetöötlus võib teatud määral tekitada kinnipeetavates ebamugavustunnet, kuid ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, kuna vanglatele on ka praegu teada kinnipeetava viibimise koht kindlal ajahetkel ning inimesed, kellega kinnipeetav suhtleb. Kuna andmetöötlus on vajalik

veendumaks, et kinnipeetav käitub väljaspool vanglat õiguspäraselt, võib sellega kaasnevat ebamugavust pidada vältimatuks.

Lähtudes neljast mõju olulisuse kriteeriumist, ei ole kokkuvõttes mõju kinnipeetavatele oluline.

2) Mõju vanglatele

- a) Mõjutatud sihtrühma suurus on suur, kuna muudatusega kaasnev mõjutab kõiki kolme Eestis asuvat vanglat.
- b) Mõju ulatus on keskmine, kuna määruse jõustumisel tuleb vanglatel üle vaadata parajasti toimivad tööprotsessid. Kuna määrus kehtestab uudse süsteemi pakkide saatmisel vanglatesse, peavad vanglaametnikud muutustega kohanema ning viima ellu protsessid, mis aitavad kõige tõhusamalt ja efektiivsemalt kaasa määruuses sätestatud nõuete täitmisele. Muudatused võivad kaasa tuua vajaduse planeerida tavapäraseid tegevusi ümber ning ressursse teisiti, kuid kuna vahistatute pakkide vastuvõtmine oli ennegi vangla ülesanne ning kinnipeetavatele saadeti esemeid maksikirjaga, ei too see kaasa ulatuslikku töökoormuse kasvu. Kuna kinnipeetavate pakkidega tegelevad vanglates konkreetsed ametnikud, ei mõjuta muudatus kõiki vangla teenistujaid.

Lühiajaliste kokkusaamiste pikendamine ajaliselt ning mobiiltelefonide kasutuselevõtmine ei too kaasa olulisi muutusi ning pikaajast kohanemise vajadust. Vanglateenistujad jätkavad oma seniste tööülesannete täitmist kinnipidamise korraldamisel ja järelevalve tagamisel. Vanglaametnikele on edaspidi järelevalve teostamisel abiks mobiiltelefoni kasutamine kinnipeetavaga suhtlemisel ja tema positsioneerimisel. Samuti ei avalda olulist mõju ametnikele isiklike toimikute avamisega seonduva regulatsiooni muutmine, kuna samad andmed kantakse vangiregistrisse. Seega nimetatud muudatuse tõttu ametnike tegevuses olulisi muutusi ei toimu. Samuti ei kohusta määrus vanglatel kinnipeetavatele kõiki internetiteenuseid kohe pakkuma, vaid annab selleks võimaluse.

- c) Mõju avaldumise sagedus on väike. Kuigi vanglatel tuleb muudatuste jõustumisel üle vaadata oma sisemised tööprotsessid, avaldab see ametnikele mõju ajutiselt. Ametnikud omandavad teadmised ja oskused uutest ülesannetest ning harjuvad uute lahendustega. Kuna vanglates on erinevate tööülesannete jaoks omaette ametnikud, ei puuduta kõik tehtavad muudatused kõiki vanglateenistujaid. Ametnikule avaldab määruuse muudatus mõju üksnes siis, kui ta on seotud konkreetse tööülesande täitmise, nt kokkusaamise korraldamisega, pakkide vastuvõtmisega jne.
- d) Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, kuna negatiivse iseloomuga mõjude kaasnemist ametnikele ei ole ette näha. Ametnikud peavad mõningal määral uute muudatustega kohanema, kuid seda võib pidada ajutiseks. Muudatused avaldavad ametnikele pigem positiivset mõju, kuna võimaldavad üle minna digiteenustele. Samuti ühtlustub vanglates praktika seoses esemete saatmisega, mis tagab selge töökorralduse ka neile ametnikele, kes soovivad tööalaselt liikuda eri vanglate vahel.

Lähtudes neljast mõju olulisuse kriteeriumist, ei ole kokkuvõttes mõju vanglatele oluline.

3) Mõju kinnipeetavate lähedastele

- a) Mõjutatud sihtrühma suurus on keskmine. Määrus avaldab mõju nende kinnipeetavate lähedastele, kes soovivad määrusega loodud võimalusi kasutada.
- b) Mõju ulatus on väike, kuna ei eelda lähedastelt täiendavat kohanemist ega tegevusi. Pakkide saatmise võimaluse loomine ei pane lähedastele isikutele kohustust pakke saata,

kuid annab võimaluse seda soovi korral teha. Kuna lähedastel isikutel on ka edaspidi võimalik käia füüsiliselt vanglas kokkusaamistel, ei too telesilla vahendusel kokkusaamise võimaldamine kaasa muutusi. Telesilla vahendusel kokkusaamiste võimaldamine avaldab kinnipeetavate lähedastele eelduslikult positiivset mõju, kuna pika vahemaa tõttu ei ole lähedasel isikul võimalik alati füüsiliselt vanglasse kohapeale tulla. Nimetatud lahendus aitab kaasa peresidemete säilimisele.

- c) Mõju sagedus on väike, kuna määruse muudatused puudutavad üksnes neid lähedasi, kes soovivad kinnipeetavatele vanglasse pakke saata või tulevikus telesilla vahendusel kokkusaamisi korraldada.
- d) Ebasoovitava mõju kaasnemist ei ole ette näha, kuna määruse loomine ja seal sisalduvad muudatused võrreldes hetkepraktikaga ei too kaasa kinnipeetavate lähedastele negatiivseid muutusi.

Lähtudes neljast mõju olulisuse kriteeriumist, ei ole kokkuvõttes mõju kinnipeetavate lähedastele oluline.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Vangistusseadusega loodud võimalus minna üle digilahendustele eeldab tahvelarvutite kasutuselevõtmist vanglates. Praeguseks on soetatud 200 tahvelarvutit, mille kulud kaeti riigieelarvest. Mobiiltelefonide kasutuselevõtuga on plaanis soetada riigieelarvest vanglatele 200 mobiiltelefoni. Võrgutööde ja e-toimiku arendamisega seotud kulud kaetakse struktuurifondist. Vangistusseaduse muutmise seaduse seletuskirja kohaselt luuakse tehnilised võimalused lahenduste kasutamiseks eelarveliste vahendite eraldamisel ning täpsemad hinnangud eeldatavatele kuludele selguvad enne vastavate arendustööde tegemist.

6. Määruse jõustumine

Määruse punktid 3, 8, 10, 20, 25, 36, 37, 38 ja 39 jõustuvad 2024. aasta 1. juunil. Kuna alates 2024. aasta 1. juunist ei avata vanglasse saabuval kinnipeetavale, vahistatule ja arestialusele isiklikku toimikut, jõustuvad määruse punktid 3, 8, 10, 20, 25, 36, 37, 38 ja 39 üldisest korrast erinevalt. Muus osas jõustub määrus üldises korras, kuna ei nõua täiendavaid tegevusi ega rakendamiseks üleminekuaega. Vanglad on määruse muudatustest teadlikud ning arvestanud tööprotsesside muutmise vajadusega määruse jõustumisel.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu ei esitata EIS-i kooskõlastamiseks, kuna määruses kavandatud muudatused puudutavad vaid vanglateenistust ega mõjuta teisi asutusi. Vanglad on määruse muudatustest teadlikud.